

Německá jižní armáda v Karpatech v roce 1915.

(Dokončení.)

II.

Období posícní (zákopové) války.

Rusům šlo v bojích s německou jižní armádou o získání času, potřebného k vynucení respektive vyčkání pádu Přemyšlu a vynaložili proto veškeré úsilí, aby její postup zdrželi. Oboustranné úsilí, mající za účel provedení respektive zmaření tohoto cíle, vyvrcholilo v tuhý a oběma stranami dlouho roztrpčeně vedený zápas o Zwinin.

Je to asi 9 km dlouhý horský hřbet s jednotlivými nápadnějšími vyvýšeninami, a to Zwininem I (trig. 992) mezi jinými výšinami 943, 1038, 1091 a Zwininem II (trig. 1109), údolí mezi Zwininem a Daužkim, již uvedené v předchozí stati, bylo zajištěno německou posicí na Klewě (trig. 901), o kterouž byly vedeny rovněž prudké boje.

Německá pěchota pod Zwininem byla ve velmi obtížné situaci. Posádka ruských zákopů se kryla za dne na severním svahu Zwinina, kde jí nebylo možno palbou dosíci, a v zákopech ponecháno jen několik dobře umístěných kulometů, jejichž palba zmařila jakýkoli přibližovací pokus Němců. Zvečera zesilovali Rusové posádku v zákopech a stříleli do okolí svých posic. Za noci pak se podařilo vždy bdícím Rusům zmařiti podniky německých hlídek a oddílů. Podle celého Zwinina zřídil obránce silné posice a opatřil je pře-

kázkami z ostnatého drátu. Místy byly oboustranné zákopy sotva 50 až 100 m vzdálené.

Slabě obsazené německé zákopy, ležící na mnoha místech níže, nekryly posádku před zrakem Rusů a jich zdokonalování v ruské palbě bylo velmi obtížné. Horské baterie přidělené 3. gardové pěší divisi nebyly dostatečnou podporou a byly žádány proto polní baterie. Ty přidělilo 3. gardové divisi velitelství armády částečně z početního stavu 1. pěší divise, částečně z dělostřelectva, organizaci jí příslušejícího, které mezi tím dorazilo pochodem z Mukacheva přes Nižní Verecki do blízkosti posic obou divisí. Části 5. německé jezdecké divise, přidělené přechodně gardové divisi, musily se opět k ní vrátiti. Ježto nebylo lehkých a hrubých houfnic pro strmu palbu, musily býti přidělené polní kanony s velkou námahou dopraveny na hřeben Daužkiho do posic proti Zwininu. Síly koní vypověděly často při těchto pochodech službu, a bylo proto použito výpomocně volských potahů, jež obstarávaly též dopravu střeliva na saních do dělostřeleckých posic.

Později byly dány divisi k dispozici též houfnice.

17. února byl ustanoven velitelem 3. gardové pěší divise generál Friedeburg, dosavadní velitel zesílené 6. gardové brigády (3. gardová divise měla jen 3 pluky v ní sloučené) a generál Marschall odešel k armádě rakousko-uherského generála Pflanzer-Baltina, stojící v Bukovině, kde převzal velení nad několika divisemi.

V druhé polovici února 1915 počal přechodně táti sněh, německé zákopy se zatopily a místy se i kryty sesypaly. Rusové zamezovali svou palbou opravné práce soupeřovy. Rady Němců, prořídle stálými boji, počaly se dále tenčiti vzniklými chorobami.

3. gardová pěší divise měla přidělen široký úsek od hory Klewy do prostoru jihovýchodně od Zwinina II a nebylo záloh, které by byly vystřídaly dosavadními námahami bojů vyčerpané posádky nepříznivě položených zákopů. 1. pěší divise stála v úseku jihozápadně od koty 1038 (asi v polovině hřbetu Zwinina) k vrchu Ostrogu (kota 936 jihovýchodně od Zwinina I—trig. 992). Mezi oběma divisemi byla asi 3 km široká mezera, v které bylo jako styčných oddílů oběma divisemi použito přidělených rot pěchoty na lyžích. Tyto roty konaly též velmi dobré služby vysíláním hlídek na Zwinin. Od 1. pěší divise na jihozápad stál sbor Hofmannův.

Kolem 20. února 1915 podařilo se Rusům, jimž došlo mnoho posil, dobýti části německých posic na Klewě, avšak vrcholek hory zůstal v rukou obráncových.

V této době byla v Karpatech, západně od 3. gardové pěší divise zasazena 38. honvéd. pěší divise, dopravená od Nov. Sandce z Haliče do úseku německé jižní armády drahou a určená k zesílení pravého (východního) křídla skupiny Szurmayovy, již byl na žádost velitele 3. gardové divise přidělen úsek od hory Klewa (v to) přes osadu Moldawsko až do prostoru západně od horského hřbetu Oblacze (kota 825), odkudž dále na západ stála 40. honvédská divise. Tato divise tvořila do příchodu 38. honvédské divise pravé křídlo skupiny generála Szurmaye.

Dříve než opět přistoupím k vlastnímu tématu této stati, t. j. k dalšímu popisu posičních bojů německé jižní armády v Karpatech, musím se zmíniti o složení 38. honvédské pěší divise a o organizaci její divisní vozby.

38. honvédská pěší divise (velitel generálmajor Nagy) se doplňovala ze Sedmihradska (z obvodu bývalého XII. rakousko-uherského

sboru) a organizačně patřily do jejího svazu 75. honvédská pěší brigáda (honv. pěší pluky 21 a 22) a 76. honvédská pěší brigáda (honv. pěší pluky 23 a 24). Toto složení se však během válečných operací přidělením a odkomandováním různých jednotek často měnilo. Byly to mimo německé části též teprve za války postavené honvédské pěší pluky 303 a 304, které se zúčastnily bojů ve svazu divise.

Divisní jezdeckto tvořila eskadrona honv. husarů. Rovněž dělostřelectvo divise mělo hlavně maďarský personál.

Trén divise se skládal z velitelství trénu divise (německy „Divisionstrainingkommando“), povstaleho z bývalého velitelství sborové vozatajské skupiny 2./9., z vozatajských kolon (tehdy zvaných „zásobovacích odřadů“) 1./38., 2./38., 3./38., 4./38., 5./38., 6./38. — vzniklých z etapních vozatajských čet různých sborů, z dalších dvou vozatajských kolon, a to 3./40 a 8./40, z polní pekárny 38, z polní nemocnice 9./3., ze záložní nemocnice 1./12., ze zálohy vozů čís. 38, se sekci vozatajských sborových dílen čís. 5./VII., ze zálohy koní (sekce 4./IV.), z jatek (sekce 2./11.) a z polní pošty 23.

Dále měla divise zdravotní ústav (zvaný „Divisions-Sanitäts-Anstalt“), zákopnickou kolonu (Schanzzeugkolonne), dělostřelecké zbrojní dílny a několik muničních kolon. Přechodně byly též později časem divisi přidělovány jednotlivé mostové soupravy.

Vozy byly selské — ponejvíce původu haličského, částečně i slovenského a bosenského; trén bude později podrobněji popsán a charakterisován.

Po shromáždění severně od Mukačeva dal se trén divise na pochod přes Uklinu a Nižní Verecki (kde zůstalo velitelství divisního trénu) za svou divisi, aby obstarával veškeru dopravní službu.

Zásobování 38. honvédské pěší divise potravinami se dělo vozatajskými kolonami a to vratnou dopravou (německy „Pendelverkehr“) tím způsobem, že plné kolony (se vzájemným rozstupem jedenodenního pochodu) vykonaly postupně po převzetí nákladu v zásobovacím nádraží ve Volovci v několika dnech pochod k divisi po dobré silnici přes Nižní Verecki, Verbias, Klimiec, Tucholku, Anna-berg a Smorze do osady Wysocko Wyżne k výdejnímu středisku divise a odtud se vracely buď prázdné nebo s raněnými nebo s jiným nákladem určeným k odsunu po velmi špatné, neudržované vozové cestě (dosud k používání přidělené 3. gardové pěší divisi), vedoucí téměř jižním směrem od Wysocko Wyż. přes osady Krywku a Bilasovici k Nižním Vereckám a odtud k zásobovacímu nádraží ve Volovci.

Pochody plných vozatajských kolon horským terénem za mrazů a náledí byly velice obtížné a nejhorší na věci bylo, že jak personál, tak i koně po denní námaze nenalezli žádného odpočinku, neboť musili přenocovati buď na parkovištích sněhem zavátých nebo na silnici pod širým zimním nebem, poněvadž nebylo je možno ubytovat.

Hlavně přenocování jednotlivých vozatajských kolon v Klimci způsobovalo mnohá onemocnění personálu a koní a časté ztráty potravin z nákladu kolony, zvláště chleba, který byl zpravidla za noci hladovými, tudy táhnoucími vojsky z vozů v značném množství odcižován. Přenocovala-li dlouhá vozatajská kolona s nákladem při levém okraji silnice, bylo lze střežení zásob nepatrným vojenským personálem jen těžko provést, a na civilní vozky, po denní únavě a za mrazu ve voze schoulené, nebylo spolehnouti.

Při této příležitosti mi mimoděk napadá, jak těžko bude lze v budoucnosti zabrániti ztrátám nákladu, zejména potravin, z voza-

tajských kolon a z větších trénů vůbec, když se vzhledem k činnosti letectva nesmějí vozy soustřeďovati na parkovišti, nýbrž musí býti skryté po skupinách rozestaveny.*)

Tehdy jsme se v Karpatech o chabou činnost ruských letců vůbec nestarali. Jejich útok, podniknutý leteckými šípy na zásobovací nádraží ve Volovci neměl valného úspěchu.

Potahy vozatajských kolon trpěly v Karpatech značně zbytečným převážením sanic (po 4 kusech na voze), jež se naprosto neosvědčily a byly jen velkou přítěží pro plné kolony. Velitelé kolon se snažili všemožným způsobem proti vůli jednotlivých vedoucích činitelů zbaviti se tohoto balastu. O ostré ozuby bývala však nouze.

Polní pekárna 38. byla umístěna se zálohou vozů 38 a sekcí voza-tajských sborových dílen 5./VII., jakož i polní poštou 23. v místě ubytování velitele divisiho trénu v Niž. Vereckách, kdež byla mimo ubytované tam německé trény též jedna rak.-uh. horská pekárna.

Německá polní pekárna byla v chodu v osadě Závadka (Rákóczi—Szallás), vzdálené asi 1 km na severovýchod od Niž. Verecek. Německé polní peci se podobaly našim nynějším, avšak byly poněkud většího a těžšího rázu a tvaru silně oválného.

Záložní nemocnice 1/12 byla umístěna na jihozápadním konci osady Tucholky. Pochoďové čáry a ubytovací prostory trénů obou německých pěších divisí byly z velké části společné s 38. honvédskou pěší divisí.

Poněvadž dosavadní boje o Zwinin neměly úspěchu, vyžádali si Němci posily k provedení dalšího útoku.

Koncem února 1915 došly pro 1. pěší a 3. gardovou divisi náhradní formace v síle přes 4000 mužů k doplnění prořídilých řad pěchoty. 3. gardová divise, doplněná mimoto, jak již naznačeno, dělostřelectvem, chystala se k novému velkému útoku na Zwinin. Podařilo se jí dopravit do posic na Daužkim i hrubé houfnice. Veškeré, stále se opakující pokusy Němců vniknouti do ruských posic na Zwinině, se však ztroskotaly za velkých ztrát v palbě obránců. Rusové se snažili vzhledem k nepříznivé situaci Rakušanů v obleženém Přemyšlu stůj co stůj zadržeti postup německé jižní armády.

Podle zjištění Němců hájily ruské posice na Zwinině brigády proslulých finských střelců, a to proti 1. německé divisi 1., 2. a 4. finský střelecký pluk, dále pěší pluky 309 a 311; proti 3. gardové divisi 3., 13. a 15. finský střelecký pluk a části pěšího pluku 260. Výcvik těchto pluků byl prý však nedostatečný. Rusům se již tehdy počalo nedostávat pušek a dělového střeliva.

Nastalé mrazy ztěžovaly práce v zákopech pro ztvrdlou půdu, mimoto kořeny, kamení a skalnatost byly pracím na obtíž.

Protože Rusové zadrželi postup 3. rakousko-uherské a německé jižní armády, rozhodl se generál Conrad otevření německé jižní armádě východ z Karpat ofensivou částí bukovinské armády. Byla proto sestavena u armády Pflanzerovy-Baltinovy z několika divisí zvláštní skupina, která měla útokem z Bukoviny severozápadním směrem od města Delatynu působiti do boku a částečně i do týlu Rusů, bojujících v Karpatech, a donutiti je takto k ústupu. Uvedené skupině byla ze svazu německé jižní armády přidělena 5. německá jezdecká divise. Rusové však brzo zadrželi operace slibně započaté generálem Pflanzerem-Baltinem.

Stále se zhoršující situace pevnosti Přemyšlu vyžadovala rychlé-

*) Leda, že by vozy s důležitějším nákladem byly opatřeny poklopy se zámky.

ho rozhodnutí v Karpatech. Proto německá jižní armáda — opět sama na sebe odkázaná — žádala znovu o posilu, již dostala ve 4. (pomořanské) pěší divisi (koncem února a počátkem března 1915 u Volovce vyložené), kterou generál Linsingen zasadil na pravém křídle sboru Hofmannova v prostoru jižně a jihovýchodně od osady Slawsko. Sbor Hofmannův stál v posici na čáře, vedoucí od vrchu Ostry, západně od osady Holowiecko k výšinám východně a jihovýchodně od osady Slawsko.

Na 7. března 1915 byl zamýšlen německou jižní armádou všeobecný útok. 4. německá pěší divise měla za spolupůsobení levého křídla sboru Gerokova (uzavírajícího silnici Torun-Wyszków) a pravého křídla sboru Hofmannova po zmocnění se vrchu Czyraku (trig. 1283) východně od osady Slawsko ruskou linii prorazit a pak měl sbor Hofmannův postupem přes Maguru (trig. 1365) od východu ruské posice u Tuchly obchvátiti a tím obránce donutiti k vyklizení celého postavení. 1. pěší a 3. gardovou divisi měl býti zároveň po dělostřelecké přípravě proveden útok na úsek Zwinin-Ostry. K podpoře byla s velkými obtížemi dopravena jedna rakousko-uherská motorová baterie 30,5 cm mořdírů do posice u Tucholky.

Úkolem první divise byl jednak průlom ruské posice na Zwinině I. směrem Koziowa-Orawczyk, jednak demonstrativní útok na vrchy Ostrog a Ostry. 3. gardová divise měla soustřediti svůj útok na Zwinin II.

Útok byl proveden 7/3 1915. Nastala opět doba krutých bojů o Zwinin, které si vyžádaly mnoho obětí na straně Němců, jejichž odvážné útoky — obzvláště na kotu 943 — Rusové s neobyčejnou houževnatostí odrazili. 1. divise nebyla pro splnění svého úkolu dosti silná; při dostatku záloh by se jí bylo pravděpodobně dobytím koty 943 podařilo vzít i sousední Zwinin I (992) a tím prolomiti silnou ruskou posici na hřbetě Zwinina. Útočníci zůstali za znovu přituhující zimy (až 23 stupňů pod nulou) vězeti ve sněhu. Kulomety vypovídaly službu, ježto v chladičích zamrzala voda a nebylo dosti glycerinu po ruce. Rovněž zásobování počalo váznouti, poněvadž doprava byla stížena a mnoho soumarů s varnicemi a střelivem se za namáhavých pochodů zřítilo se zasněžených srázů.

Útok se jak 7. března 1915, tak i dne následujícího nezdařil. Po jednodenní přestávce byl 10. března v celém úseku Zwinina opětován. Němci získali sice částečné úspěchy, které však byly ruskými protiútoky opět zmařeny. Podobně se dařilo i pravému (východnímu) křídlu armády.

Proti silně opevněnému Czyraku neměly sbory Hofmannův a Gerokův se 4. pomořanskou divisi úspěchů a proto se velitelství německé jižní armády rozhodlo zesílit na újmu tohoto úseku 1. německou pěší divisi, doufajíc, že bude možno lépe provésti průlom u této divise.

K tomu účelu byla veliteli 1. pěší divise dána k dispozici 7. brigáda od 4. pomořanské divise (pěší pluky 14 a 149), která 14. března večer dorazila do osad Orawa a Pohar jižně od Zwinina.

Útok provedený 15. počínaje 5. hodinou ranní zesílenou 1. divisi na kotu 943 se však znovu nezdařil a zvýšil jen dosavadní těžké ztráty Němců o nové značné oběti. Mužstvo se nedostalo v hlubokém sněhu kupředu a nebylo ani při protiútocích obráncových se zkrhlýma rukama schopno brániti se střelbou z pušek. Rovněž 3. gardová divise bojovala bez úspěchu pod Zwininem II (trig. 1109).

Mezitím co Němci věnovali veškerou svou pozornost bojům na

Zwinině, chystal obránce větší protiútok. 14. března 1915 podnikli Rusové útok na úsek 38. honvédské divise a podařilo se jim odnít 76. honvédské pěší brigádě opěrný bod těsně přímo východně od Klewy, avšak 15. března jej zase ztratili, zanechavše v ruku honvédů — podporovaných jednou německou baterií — na 600 zajatců se 3 kulomety.

Tak zůstaly boje od 7. do 15. března bez úspěchu, poněvadž obránce měl vždy značné zálohy k protiútokům po ruce. Němci přičítali pohotovost a ostraživost Rusů zradě rusínského obyvatelstva nebo nespolehlivých konfidentů.

Z Přemýšlu docházely nepříznivé zprávy a nutily stále k posledním osvobozovacím pokusům. Generál Conta zamýšlel proto náhlým nočním přepadem zmocnit se Zwinina I, což se však pozorností Rusů znovu ztroskotalo, ač bylo útočníkem mimo jiné užito k podpoře pěchoty jako doprovodných zbraní čtyř plamenometů. Rusové užívali za bojů o Zwinin zpravidla ručních granátů.

Konečně 22. března 1915 večer oslavovali Rusové v zákopech pád Přemýšlu, kterážto událost působila velmi nepříznivě na Rakušany i na Němce.

Veškeré námahy a ztráty německé jižní armády byly marné a neumožnily ji dosažení stanoveného cíle. Naopak nastaly obavy, na kterém místě fronty užijí Rusové sil uvolněných u Přemýšlu k nové ofenzivě.

23. března 1915 dospělo do Nižních Verecek velitelství II. bavorského záložního sboru pod velením generála pěchoty hraběte Bothmera, jemuž byly podřízeny 1. pěší a 3. gardová divise. Náčelníkem štábu byl ustanoven podplukovník Hemmer a prvním důstojníkem štábu pod ním (podnáčelníkem) major Herrgott; jako německý vozatajský orgán byl zařaděn major Schulz.

Poněvadž dosavadní boje byly vedeny bez náležité jednotnosti a součinnosti a zůstaly proto bez výsledku, připraven dobře promyšlený plán k postupnému útoku. Po společné prohlídce bojiště pod Zwininem gen. Linsingenem, Bothmerem, v. Conta a Friedeburgem bylo rozhodnutí o příštích operacích podle všeobecné situace karpatských armád odsunuto na počátek dubna 1915.

Rusové užili sil uvolněných pádem Přemýšlu k vpádu do dukelské sníženiny. 3. rakousko-uherská armáda, proti níž byl hlavně útok veden, musila býti zesílena na újmu ostatních úseků karpatské fronty a proto byl utvořen Němci tak zvaný „Beskydský sbor“ a soustředěn v prostoru u osady Humenné pod velením generála Marwitze, k němuž byla 27/3 1915 odeslána ze svazu německé jižní armády 4. pomoránská divise, užívaná, jak již dříve řečeno, zčásti též v úseku 1. německé pěší divise pod Zwininem (7. pěší brigáda).

Tím byli Němci v této části fronty opět značně zeslabeni. 38. honvédská divise, která byla koncem března odevzdána skupinou Szurmayovou do svazu sboru Bothmerova, musila přesunouti z úseku „Klewa“ 76. pěší brigádu k zajištění západního boku sboru směrem k Užoku. Úsek Klewa musila převzít opět 3. gardová divise. Po odchodu uvedených dvou pěších brigád (t. j. 7. německé a 76. honvédské) měly německé divise přiděleny tak široké úseky, že nebylo lze pomýšleti na úspěšné provedení útoku.

Němci byli stále v pozicích pod Zwininem v nepříznivé situaci, jsouce mimo jiné ohrožováni palbou z ruských zákopů na Ostrogu (kota 936 jihozápadně od Ostrého), umožňujících působení do jejich

boku a částečně i týlu. Proti Zwininu postupovali Němci sapami. Rusové počali zřizovati minové podkopy a 30/3 1915 došlo skutečně k výbuchu miny v přední posici 3. granátnického pluku. Rusové, obsadivši trychtýř, byli však z něho brzy vypuzeni.

Mnoho obtíží působila Němcům voda za dne tajícího sněhu, již se naplňovaly zákopy. Toto prostředí bylo pro vojny velice nezdравé, poněvadž voda nezřídka stékala do posic přes mrtvoly před nimi ležící a kromě toho tuhly za noci vojínům oděvy, které za dne zvlhly. Opravy sesouvajících se krytů německých posic mařili stále Rusové svou palbou.

Avšak i pro technická vojska a veškeré služby vznikly v této době velmi namáhavé a neobyčejné práce. Sníh tající v horách zatopil veškeré cesty a proměnil je v blátivé, bezedné potoky. Tento neutěšený stav cest a řídkých silnic v celém obvodu sboru Bothmerova a sborů sousedních (zejména Hofmannova) vzbuzoval těžké obavy a starosti, poněvadž znemožňoval řádné a pravidelné provádění veškerých přísunů potřeb a střeliva k bojovým jednotkám. Tyčkovin a kulatín, kterých okolní lesy hojně poskytovaly, bylo užito za pomoci civilního obyvatelstva a ruských zajatců k vyspravení silnic a cest, t. zv. okleštěkových (něm. Prügelweg). Rovněž k dopravě raněných z hor na improvizovaných nosítkách bylo užito hlavně ruských zajatců a civilního obyvatelstva. Střelivo bylo dopravováno do německých dělostřeleckých posic koni, ustrojenými jezdeckým sedlem, v koších na tomto sedle upevněných.

Přes popsané obtíže setrval generál Linsingen na rozhodnutí vzít stůj co stůj útokem Zwinin a ulehčiti tím sousedním jednotkám těžce ohroženým u Dukly a Užoku. Doba útoku měla býti do poslední chvíle utajena. Rusové zesílili posádku Zwinina o 2 pěší pluky (finský pluk 22 a pěší pluk 237) a dokonce prý užili proti německé jižní armádě ukořistěných rak.-uherských děl, dopravených tam z Přemyšlu.

Německé a rak.-uherské dělostřelectvo se připravovalo na nastávající útok přesným zastřelováním. Těžké a hrubé dělostřelectvo u Tucholky bylo určeno k palbě na ruské posice na trig. 1038 a na vrchu Ostrogu. Lehké dělostřelectvo mělo utvořením palebné přehrady za ruskými posicemi zameziti včasné zasazení ruských záloh. Stříletí na přední ruské posice připadlo minometům a puškovým granátům.

Útočná posice 1. německé pěší divise byla místy sotva 50 m vzdálená od zákopů obráncových. Německé minové podkopy vedly až zcela blízko k ruským posicím.

V této době byly Karpaty ještě zahaleny sněhem, mlhami a deště, ač se již v okolí Mukačeva vše zelenalo v nastávajícím jaru. Jako velikonoční pozdrav zasvitlo též 4. dubna na Zwinině a v Tucholce jarní slunce. Rusové slavili velikonoce, z Koziowé zaléhaly do zákopů útočnickových zvuky jejich hudby.

Nad ztichlým jinak Zwininem měla však opět vzpláti divá bouře.

8/4 1915 hlásil generál Conta, velitel 1. německé pěší divise, provedení veškerých příprav k útoku na Zwinin; poté nařídil generál Linsingen provedení útoku na den 9. dubna. Situace sboru Bothmerova 9. dubna 1915 zrána je znázorněna v příloze.

Noc s 8. na 9. dubna byla oběma stranami ztrávena v neklidu. 9/4 za jasného jitra počala v 7 hodin dělostřelecká příprava, za níž následoval v 8 hod. 15 min. útok německé pěchoty. Pěším plukům 41 a 43, určeným k útoku na Zwinin I a na kotu 943 a podporova-

ným 3. granátnickým plukem, podařilo se brzy proniknouti ruskými překážkami, obsaditi jednotlivé úseky jejich posic a v dalším postupu odraziti četné protiútoky obráncovy. Již v 9 hodin mohli Němci na dobytém vrcholku Zwinina I umístiti připravená horská děla a použití jich spolu s vlastními a ukořistěnými kulomety k palbě na kvapně ustupující Rusy.

Kolem 11. hodiny se zahalil celý Zwinin do mlhy. Část Němců pronásledovala Rusy směrem k osadě Koziowé, část pak se shromažďovala na dobytém Zwinině I (trig. 992) a čistila obsazené posice od obránců. Výšinu 943 však Rusové dosud drželi v boku útočníka na Zwinině. Dělostřelecká podpora postupujících Němců byla znemožněna mlhou, zamezující veškeré pozorování.

Gen. mjr. Wedel, velitel 1. německé pěší brigády, nařídil ihned zařízení Zwininu I k obraně, poněvadž si byl z dosavadních zkušeností vědom, že je mnohdy lehčí dobytí nepřátelské posice než její další udržení.

V odpoledních hodinách se podařilo Němcům zmocniti se též koty 943. Pro pokročilou dobu nebylo však možno Rusy dále směrem Koziowa-Skole pronásledovati, což by bylo dosažený úspěch značně zvětšilo. Obránce Zwinina I ruský plukovník Moskuli (velitel pěšího pluku 237) byl s 9 důstojníky a 1500 muži zajat a 17 kulometů bylo Němci ukořistěno.

Tak byl konečně po těžkých dvouměsíčních bojích za velmi značných ztrát Němců Zwinin vzat, aniž bylo možno tento taktický úspěch za tehdejší situace využítí k značnějšímu prospěchu sousedních sil. Boj o Zwinin je pro Němce památnou událostí z válečných operací v Karpatech, vyžádal si velmi mnoho ztrát na jejich straně, avšak jejich pevné vůli podařilo se zdolatí chrabrou a tvrdšíjnou obranu Rusů.

Pád Zwinina byl umožněn též tím, že nebylo po ruce dosti ruských záloh, protože Rusové jich v noci s 8. na 9. dubna užili k úspěšnému útoku v úseku 3. gardové a 38. honvédské divise. U 3. gardové divise zatlačili Rusové zrána na 9. dubna část 9. granátnického pluku a obsadili kotu 791 (asi na 1 km západně od kostela osady Rosochacz). Divise byla nucena sestaviti rychle ze svých skrovných záloh skupinu k protiútku.

38. honvédská divise, hájící úsek od koty 741 (západně od osady Moldawsko) přes kotu 660 až po Oblacze (v to) (825) byla nucena svým středem ustoupiti až ke kotě 783 (Zubowiec), pravé křídlo drželo však dále kotu 741. Němci byli takto v svém západním boku částečně ohroženi, neboť nebylo jisté, zda honvédi výšinu 741 též neztratí.

V této situaci nebylo možno u 3. gardové divise pomýšletí na útok na Zwinin II, ačkoli 1. divise hlásila již během dopoledne svůj úspěch na Zwinině I. Zato se podařilo 3. gardové divisi v odpoledních hodinách protiútokem odejmouti Rusům ztracenou výšinu 791.

Vzhledem k úspěchu 1. pěší divise vyklidili Rusové 10/4 1915 zrána hory Ostrog (936), Mlatka (946), Kiczera (994) a celý Zwinin a obsadili linii vedoucí od vrcholu Ostrého (trig. 1026) přes osadu Koziowa, výšiny severně od Orawczyku, hřbet Roztyczne k výšinám severně od osady Zawadka.

Odklizení přčetných mrtvol a materiálu z posic na Zwinině vyžádalo si mnoho času a pracovníků. Na vrcholku Zwinina I postavili Němci ještě za války kamennou pyramidu s pamětní deskou.

III.

Situace sboru Bothmerova po pádu Zwinina a závěrečné boje německé jižní armády v Karpatech.

Generál Bothmer zamýšlel po pádu Zwinina provést další soustavný útok sboru všeobecným směrem Koziowa-Skole.

Zima se znovu vrátila, počal padat sníh promíšený deštěm a bezedné komunikace staly se ještě bezednějšími. V noci s 10. na 11. dubna 1915 vyvrátila vichřice na Zwinině staré kmeny.

Postup dělostřelectva do posic za novými liniemi pěchoty, posunutými na severní svah Zwinina, byl na zničených cestách nadmíru obtížný. Doprava zásob a střeliva a tím i řádné zásobování bojových jednotek začaly za těchto poměrů úplně váznouti a situace počínala být hroživou. Bylo nutno zjednatí pomoc všemi prostředky.

Oprava cest a silnic pokračovala příliš pomalu a byla místy skoro zbytečná, poněvadž z tajícího sněhu v horách odtékala na komunikace stále nová a nová voda. Nestálé dubnové počasí stav nečetných horských cest jen zhoršovalo. V úseku 3. gardové divise byly veškeré cesty zatopeny, hlavně pak v okolí osad Krasne, Zadzielsko a Smorze. Podobně tomu bylo i v Annabergu. Za úsekem 1. divise v Tucholce bylo na silnici místy až přes půl metru bláta, takže chodcům natékalo pod koleny do vysokých bot. Koně, kteří padli za pochodu vysílením, utonuli v pravém smyslu slova v lepšavém marastu. Ani u sboru Hofmannova v okolí osady Slawsko nebylo lépe.

Německé těžké vozy tažené nezřídka silným šestispřežím, zařovaly se do vlhké půdy místy přes nápravy.

Nastalé poměry znemožnily tedy úplně používání německých těžkých trénů na bezedných cestách a v rozmoklém terénu a Němci byli nuceni vypomoci si z těchto nesnází trény rakousko-uherskými. Německá nákladní auta stála bezmocně v Nižních Vereckách.

Jak již v předchozí stati řečeno, byla v úseku německé jižní armády 38. honvédská divise s 8 vozatajskými kolonami, jichž mělo být užito i k zásobování 3. gardové divise. Němcům bylo však již předtím rak.-uherským vedením přiděleno k výpomoci několik t. zv. etapních vozatajských čet (původně organizačně s početním stavem 140 vozů u čtyř). Mezi nimi byly etapní vozatajské čty 12./3., 13./3. a 11./9. Některých z těchto kolon bylo Němci tak intenzivně užíváno, že se jejich koně, hlavně pokud byli uherského původu, námahou vyčerpali, šli a početní stav potahů kolon se velmi značně snížil. Jednotlivé kolony se staly dokonce úplně nepoužitelnými a bylo nutno poskytnouti jim delšího odpočinku, aby se zotavily.

Tehdejší situaci a z ní vyplývající organizaci dopravní služby nebo zásobování 38. honvédské a 3. gardové divise charakterizuje a určuje tento rozkaz velitelství sboru Bothmerova, vydaný dne 10/4 1915, jehož výpis podávám v překladu.

„Nr 204

K. H. Qu. Also-Verecke, 10. 4. 1915.

Korps Bothmer

Generalkommando.

Zvláštní nařízení pro kolony a trény:

1. (Ztráta koně).

2. Denní výkonost přisuzovanou dosud vozatajským kolonám (zásobovacím odřadům) uherské 38. zeměbrancecké pěší divise nelze nadále při stálých ztrátách koní požadovati, tím méně, jestliže se při dalším úspěšném útoku spojení v týlu prodlouží. Bude proto

v osadě Krywka zřízeno výdejní středisko pro král. uherskou 38. zeměbraneckou pěší divisi. K odběru u něho budou divisi trvale přenechány vozatajské kolony 3./38. a 4./38. Pohyb těchto kolon upraví rytmistr Skaloud podle pokynů divise.

K dopravě potřeb z Niž. Verecek do Bilasovice určují vozatajské kolony 1./38., 5./38. a 3./40., které budou ubytovány v Niž. Vereckách a podřízeny veliteli muničních kolon a trénů, jemuž bude jako referent přidělen rytmistr Fuchs.

Mezi Bilasovici a Krywkou obstarají dopravu zásob oddíly nosičů a volské potahy. Nejvyšší výkonnost těchto oddílů, jež nesmí býti překročena, je denně 32 tun.

Vozatajské kolony 2./38., 6./38. a 8./40. přidělují s jejich nynějším nákladem 3. gardové divisi. Referentem pro tyto kolony u štábu divise určuje se por. Köhler, který se ubytuje v Tucholce.

Odsun raněných od 38. zeměbranecké pěší divise děj se jako dosud. Lehce ranění a lehce nemocní musí projíti místem mezi Krywkou a Bilasovici pěšky. O odsunu těžce raněných do Tucholky (k záložní nemocnici 1./12.) dohodne se 38. zeměbranecká pěší divise s 3. gardovou divisi.

Denní doprava 5 tun potravin rakouskou etapní kolonou (14), stanovená zvláštním nařízením čís. 197, čl. 4, se ruší. Tuto kolonu dávám opět k dispozici pro dovoz šterku setniku Schneidrovi. Naproti tomu zůstává v platnosti rozkaz o zřízení krytého skladiště pro zásoby v Krywce.

3. 11/4 dopraví svůj náklad do skladiště v Tucholce: proviantní kolona 4./I. do 10 hod. dopol., vozatajská parková kolona 5./I. do 11 hod. dopol.; skladištní vozatajská parková kolona 2/I (německy „Magazins-Fuhrparkkolonne“) do 12 hod. v poledne; rak.-uherská etapní vozatajská četa 12./3. do 1 hod. odpol.; rak.-uherská etapní vozatajská četa 13./3. do 2 hod. odpol.

Tyto kolony se vrátí do míst ubytování.

4. Rakouská vozatajská kolona 6./38. je v Annabergu, 8./40. v Tucholce, 2./38. dosáhne dne 11/4 Tucholky. Náklad těchto kolon je k dispozici německé 3. gardové divisi.

Tyto kolony mohou konati pochody kupředu počínajíc od Tucholky jen s polovičním nákladem. Velitelství 3. gardové divise nařídí, jakým způsobem má býti druhá polovina nákladu dopravena kupředu nebo má-li býti složena ve skladišti v Tucholce.

5. Rak. vozatajská kolona 3./40. odjede zítra do Bilasovice, kde odevzdá náklad a vrátí se do Nižních Verecek.

6. Akcesistovi Zeugswetterovi 38. zeměbranecké pěší divise svěřuji správu všech zásob dopravovaných přes Bilasovici od jich složení v Bilasovici až do převzetí vozatajskými kolonami 38. honvédské divise v Krywce. Jmenovaný je povinen z dovezených zásob dodávat potřebné potraviny a krmivo pro oddíly nosičů a volské potahy.

7. 12/4 odjede děl. mun. kolona 2./G do Smorze, kde vystřídá děl. mun. kolonu 5./G. O vzetí střeliva do kolesen bude, čeho dále třeba, nařízeno podle potřeby. Neodebrala-li 3. gardová divise v Tucholce selské povozy, které jí byly přiděleny (zvláštní nařízení čís. 197, čl. 12), nutno je vzít s sebou.

8. Děl. muniční kolona 5./G ponechá svá vozidla v místě ubytování a odjede 12/4 do Timsoru, kde vstoupí opět do svazu II. oddílu G. muničních kolon. Má-li vzít prázdné kolesny s sebou, bude ještě nařízeno.

9. Stáje v Městě dvou císařů (Klimiec), dosud rezervované pro kolony 38. zeměbrancecké pěší divise, jsou od 12/4 k dispozici veliteli muničních kolon a trénů.

10. 11/4 připraví se k dopravě střeliva tyto kolony: děl. mun. kolona 3./I., vozat. parkové kolony 28./G a 4./I.

11. (Jen pro německá vojska.)

Všechny koně určené z vlastního obvodu k odsunu do Německa nutno odeslati přes pozorovací stanici (něm. „Quarantäne-Station“) v Drážďanech.

12. 11/4 naloží:

Etap. vozat. četa 11./9.: v 7 hod. 30 min. dopol. ve skladišti v Nižních Vereckách 10 tun ovsu, 1 tunu sena. Vozat. parková kolona 6./G: v 6 hod. 30 min. dopol. tamtéž 16 tun ovsu, 2 tuny sena. Prov. kolona 1./I: v 10 hod. dopol. u polní pekárny v Závadce (Rákóczi-Szállás) 12.000 bochníků chleba. Rak.-uh. vozat. kolona 1./38. ve 2 hod. 30 min. odpol. v rak. polní pekárně v Niž. Vereckách 10.300 dávek chleba po 700 g, ve skladišti tamtéž: 3.000 dávek rýže po 100 g, 7.300 dávek ovesných vloček po 100 g, 10.300 dvojitéch dávek kávy (kávových konserv) po 46 g, 10.300 dávek cukru po 25 g, 70 kg čaje, 300 litrů rumu, 30.000 cigaret, zbytek náležitosti tabáku, 7 tun 750 kg ovsu, 7 tun 750 kg kukuřice, 3 tuny sena, mimo to pro 130 mužů a 205 koní chléb, potraviny a krmivo na dva dny a potraviny a krmivo pro kolony nosičů a volských potahů v Bilasovici.

Za generální velitelství:

podepsal: H e m m e r.

V Tucholce zřídili Němci vzorně upravené skladiště proviantu určené k zásobování 1. pěší a 3. gardové divise, jež bylo dotováno přísuný rak.-uherských etapních vozatajských čet a německých proviantních a podobných kolon ze skladiště v Nižních Vereckách.

1. pěší divise odbírala potraviny a krmivo ze skladiště v Tucholce přímo, 3. gardová divise prostřednictvím tří rak.-uherských vozatajských kolon, přidělených jí citovaným nařízením z počtu 38. honvédske divise.

Téměř nejhorší dopravní cesty měla pro přísuny a odsuny k dispozici 38. honvédská divise se svými zbývajcími 5 vozatajskými kolonami. Na neudržované vozové cestě mezi osadami Bilasovic a Krywkou, na které nemohly jezdit koňské potahy, bylo užito oddílů nosičů a volských potahů a zřízeno potřebné překladíště zásob.

Ranění, kteří byli odsunováni vozmo po popsanych porušených horských komunikacích, zkusili při dopravě mnoho bolestí.

Německý těžký koňský a vozový materiál byl v této situaci v Karpatech úplně nepotřebný, ba značnou přítěží, takže bylo potřeba ještě více než dosud vypomoci lehčími a vhodnějšími rak.-uherskými tréný.

Trén 38. honvédske divise byl co do personálu, koní a vozů částečně haličského, bosenského, slovenského nebo maďarského původu.

Maďarské koně se tehdy v Karpatech neosvědčili, ježto nesnesli namáhavé zimní pochody v horách a kolony jimi vybavené utrpěly značné ztráty. Velká část vozatajských kolon 38. honvédske divise, mezi nimi 2./38. a 6./38. byla původu haličského. Personál tvořili Poláci a Rusíni (vozkové civilní), kteří se o bývalé své vlastní potahy a vozy velmi svědomitě starali. Polští koníci jsou svou skromností, vytrvalostí a otužilostí nejlepším koňským materiálem

pro službu válečnou vůbec; znamenitě se v Karpatech a za celé světové války osvědčili a překonali nejlépe veškeré námahy, obtíže a nemoci.

Tito koníci se spokojili nejchabějšími náhražkami krmiva a vydrželi i delší dobu bez přístřeší, jsouce zvyklí ještě v míru ztrávit celé noci na pastvinách. Těchto koní si též Němci velmi vážili a bez pomoci rak.-uherských kolon nebyla by se mohla 3. gardová divise a Němci vůbec v Karpatech obejít. Polská armáda má v tomto výborném koňském materiálu skutečně závidění hodný poklad.

Vozatajské kolony 3./40 a 8./40 byly původu bosenského. Rovněž malí bosenští koníci se v Karpatech velmi dobře osvědčili, jsouce pilně a s láskou ošetřováni houževnatým jihoslovanským civilním personálem. Selský vozový materiál rak.-uherských kolon a tréní byl poměrně lehkého rázu, a pokud to stav horských komunikací dovoloval, vyhovoval.

Jak z citovaného nařízení sboru Bothmerova vysvítá, byly 3. gardové divisi přiděleny od 38. honvédske divise vozatajské kolony 2./38., 6./38. a 8./40., ubytované jednak v dřevěných barácích v Tucholce, jednak v osadě Annabergu.

Tyto kolony byly určeny denně střídavě po dvou dopravovati zásoby potravin a krmiva pro 3. gardovou divisi z uvedeného již německého proviantního skladiště v Tucholce do zásobovacího střediska divise v Szynově, odkudž další dovoz zásob bojovým jednotkám obstaraly plukovní trény. Doprava se děla s polovičním nákladem (t. j. 2½ q) vozmo po velmi špatných cestách.

Uvedené vozatajské kolony povstaly z bývalých etapních vozatajských čet a měly průměrně po 130 mužích, 205 koních a 95 až 97 vozech, kterýžto počet se ztrátami koní poznenáhlu snižoval.

Stav cest v úseku 3. gardové divise se stále zhoršoval a došlo tak daleko, že koně nebyli s to v lepkavém marastu utáhnouti ani prázdný vůz. Musili jsme pomýšlet na jiný způsob dopravy potřeb k bojovým jednotkám. 360 soumarských výstrojů již dříve vyřazených nebylo přiděleno.

Proto došlo k improvizaci dopravy na soumarech tím způsobem, že náklad nesen na koních, jejichž hřbet chráněn — pokud to bylo vůbec možno — několikráte složenou koňskou houní.

Takto bylo vystrojeno denně 240 koní (po 120 od jedné vozatajské kolony), kteří šli do Szynova k výdejnému středisku a zpět do místa ubytování. Jedna kolona a zbývající koně ostatních dvou kolon mezitím odpočívali. Byl to pro koně (polské a bosenské jinaž velmi dobře způsobilé jako soumary) při nedostatku soumarského výstroje velmi nebezpečný, avšak tehdy jediný možný způsob dopravy.

Následky se brzy dostavily v menších anebo větších otlačích koní na hřbetě, což způsobovalo zařaděným činitelům mnoho starostí a práce. Na jedné straně musilo býti rozhodným úsilím zamezeno hladovění bojových jednotek ve vlhkých, nezdravých pozicích, na straně druhé nedostatek soumarského výstroje vedl k poněkud náhlému otlačení koní a jich postupnému vyřazení z vykonávání tehdy nadmíru těžké dopravní služby.

Velitelé kolon si denně stěžovali na stále a stále se zhoršující zdravotní stav svých koní. Opětovně žádaná pomoc nepřicházela a situace se stávala přímo hroživou. Konečně se jarní slunce opřelo o horské hřbety, proniklo do karpatských údolí a vysušilo časem

bezpečné cesty, čímž byla jak trupa, tak i otlačení a vysílení koníci trénu zachráněni.

Jak již bylo výše řečeno, zamýšlel generál Bothmer provést další postup, avšak tísnivá situace sousedních jednotek v úseku Dukla-Užok a nedostatek záloh mu v tom zabránily.

11/4 1915 ztratila 38. honvédská divise horský hřbet Oblacze (825 m), terén po Zubowiec (v to) (783 m) a kotu 741. 38. i část sousední 40. divise (pravé křídlo skupiny Szurmayovy) byly nuceny ustoupiti, čímž se situace v západním (levém) boku sboru Bothmerova stala kritickou.

Po několikadenních bojích honvédů, zesílených částí 3. gardové divise, podařilo se Rusy z obsazených posic vypuditi, čímž získala 38. honvédská divise opět ztracené posice, vyjma horský hřbet Oblacze. Němci ohrozili Rusy dobytím kot 741 a 753 (ležící as 1 km východně od Zubowiec — kóta 783).

1. německá pěší divise se mezitím marně snažila obsaditi osadu Koziovou, hájenou houževnatě dělovou palbou Rusů. U Orawczyku dosáhli Němci místních úspěchů.

24. dubna 1915 podařilo se sboru Hofmannovu, zesílenému Němci, po dělostřelecké přípravě útokem vzít trig. 1026 (Ostry), následujícího dne pak i přiléhající hřeben. Ruské protiútoky, podniknuté částmi 6 různých pluků na Ostry, zůstaly bez výsledku.

Na počátku května 1915 byl připravován armádou Mackensenovou, shromáždžující se v úseku Tarnov—Gorlice, průlom ruské fronty, Rusové měli býti donuceni útokem do západního boku karpatské fronty k tomu, aby ji opustili a vyklidili Halič.

Německá pěchota jižní armády byla doplněna pro nastávající operace došlými náhradními útvary téměř na plné předepsané válečné počty.

V této době počínalo již v horách jaro, pro vojska a trény nastávaly příznivější poměry. Pěchota v posicích nebyla již vydána vlhku a mrazům. Silnice a cesty schly a zlepšila se možnost dopravy. Konečně 3. května 1915 došla k vyšším jednotkám německé jižní armády zpráva o průlomu ruské fronty u Tarnova—Gorlice. Byl vyčkáván účinek tohoto úspěchu na situaci v Karpatech.

Bothmerův sbor měl zahájití postup přes město Skole k Stryji a bylo proto shromážděno za 1. německou pěší divisi několik bojových jednotek. V úseku této divise stály 10/5 1915: pluk gardové pěchoty, jeden záložní pěší pluk (222), 1. oddíl horského dělostřelectva sboru Gerokova; dále 76. honvédská brigáda pod velením plukovníka Hubera (dosud užívaná u Užockého průsmyku), jakož i rakouská 12. domobranecká brigáda, stojící východně od Ostrého.

1. pěší divise měla 11/5 1915 vzít výšinu východně od Koziove a proniknouti směrem ke Skole. Pro nedokončení příprav byl však útok odsunut na 12. května.

S armádou Mackensenovou postupovala i sousední 4., 3. a 2. rak.-uherská armáda rychle za ustupujícími Rusy.

Již 8/5 1915 nastoupili Rusové ústup před levým (západním) křídlem skupiny Szurmayovy, téhož dne vzala 38. honvédská divise hřbet Oblacze a 11. večer pak další výšinu. Jedna brigáda kombinovaná z částí 3. gardové a 38. honvédské divise pronikla údolím řeky Stryje a zajala 200 Rusů. 3. gardové divisi podařilo se 12. května po prudkém boji získati úspěch u osady Moldawsko a dosáhla do večera hřebene Polaniny, z něhož přes noc ustoupil ruský zadní voj.

Útok 1. německé divise na pravém křídle sboru Bothmerova se

i při zasazení značných sil pro houževnatý odpor Rusů na kotě 927 (asi 1½ km východně od trig. 1026 — Ostry) nezdařil. 12. rakouská domobranecká brigáda plukovníka Burggassera narazila u Holowiecka na prudký odpor Rusů. Rusové zahájili v tomto úseku čilou leteckou činnost.

Ačkoli byl pozorován ústup ruských trénu, stál ještě u Huty (na silnici mezi Koziowou a Skole) upoutaný ruský balon.

Teprve v noci se 12. na 13. května ustoupili Rusové z koty 927. Požár osady Tuchly označoval úmysl Rusů, jejichž všeobecný ústup byl za svítání zjištěn.

Cesta do roviny byla otevřena.

V době těchto bojů začala celá 3. gardová divise svůj postup po špatných cestách horským terénem, následována lehkými vozidly. Zwinin II. a Klewa, jakož i osada Krasne zůstaly zpět. V Krasne byl od března 1915 ubytován štáb 3. gardové divise (předtím v Annabergu). V Krasne prošlo od 12½ do konce dubna 1915 etablovanou zdravotnickou rotou kolem 6400 raněných a nemocných.

14. května 1915 dosáhl předvoj divise osady Rybníka v údolí Stryje, aby ihned dále postoupil všeobecným směrem Uliczno-Stryj, následován svou divisí. Rychle ustupující Rusové neměli zde ani dosti času k ničení osad a objektů. Dělostřelectvo, pokud za divisi následovalo horským terénem, musilo býti dirigováno pro vyčerpanost potahů přes Synowódzko Wyžne po silnici k Stryji.

38. honvédská divise táhla severním směrem rovněž horským terénem západně od 3. gardové divise a dosáhla 15/5 večer okolí jižně od Drohobyče. Její trén užil však z největší části při postupu silnice Skole—Synowódzko Wyžne směrem k Stryji. Vše ostatní táhlo co možná nejkratší cestou přes výběžky pohorí.

Boryslav a Drohobyč věstily hustým kouřem ze svých hořících petrolejových studní do značné dálky nepochybný příznak dalšího ruského ústupu.

1. německá pěší divise postupovala 13. května 1915 směrem ke Skole. Ruské zadní voje zničily veškeré mosty a zřídily z kmenů a ostatného drátu silniční překážky, zapálily mnoho obcí a statků; zásoby proviantu ve Skole polily petrolejem.

Technické oddíly, u předvoje zařazené, měly mnoho práce se stavbou přechodů a s odstraňováním překážek. Několik kilometrů před Skole narazila 1. divise na odpor Rusů. Němci se náležitě nerozvinuli k útoku a poskytli tím Rusům dostatek času k zapálení nádraží a k zničení zásob ve Skole. Postup divise se pro zničení objektů Rusy velmi zvolnil.

Pomalů se objevovala jednotkám sboru Bothmerova postupujícím k městu Stryji haličská rovina. Karpaty byly konečně po čtyřměsíčních bojích a nesčetných námáhách a útrapách překročeny.

Boj byl veden nejen proti houževnatě se hájícím Rusům, ale i proti rozpoutaným silám přírodním a místy vykonána nejen bojovými jednotkami, nýbrž i trény nadlidská práce.

Z á v ě r.

Končím svůj pokus o vyličení a popsání operací německé jižní armády v Karpatech v r. 1915. Článek je psán podle vlastních poznámek jako účastníka a podle uschovaných rozkazů. Částečně bylo užito pro zpracování operativní části též knihy bývalého velitele 3. německé gardové divise generála v. Friedeburga „Karpathen- und Dnjester-Schlacht 1915“. (Vydána v roce 1924 — II. vydání — Olden-

burg-Berlín, nákladem Gerharda Stallinga.) Podle této knihy jest upravena též příloha, obsahující situaci sboru Bothmerova.

Děj se odehrává zčásti na našem území, zčásti v blízkém sousedním pohraničí a charakterisuje náš slovenský a podkarpatský terén.

V nynější době, kdy se u nás vážně přemýšlí o nahrazení trénů s animálním potahem trénem motorickým, nutno uvážit, že, jak celý případ ukazuje, nemůže býti motor vždy a všude spolehlivým prostředkem pro obstarávání dopravní služby v poli.

Bude to zpravidla animální potah (nebo soumar), který zůstane za nejtěžších terénních a komunikačních poměrů jediné schopným zdolati obtíže a překážky a uchrání bojovou jednotku před strádáním a nedostatkem nutných potřeb. To neplatí toliko pro trény, nýbrž částečně i pro dělostřelectvo.

Motorisace postupuje sama podle stálého zdokonalování a vývoje, vidíme to v našich městech; má určitě značné výhody proti animálnímu potahu. Kde je to možné, bude též zajisté provedena časem v armádě. Hlavní její podmínkou jsou mezi jiným řádné silnice, jichž však máme dosud opravdu málo a které by musily za války při nepřetržité intenzivní dopravní službě za každého počasí velmi mnoho vydržeti. Jich udržování v upotřebitelném stavu nebude však vždy dobře možné.

Boj se však neomezuje jen na terén s dobrými komunikacemi a na příznivou roční dobu a dobré počasí.

Hned za bojovými jednotkami, zvláště ve východní hornaté části naší republiky, bude to zpravidla animální potah, který spolehlivě obstará dopravní službu a nebude v dohledné době naprosto možno jej úplně nahraditi motorem.

Oprava. Na str. 314 tohoto článku 12. r. shora čti místo saněmi správně „sanicemi“.

V. J. HAUNER:

Strategie dříve a dnes.)*

Každá úvaha o strategii se obvykle začíná více méně duchaplnými definicemi pojmu strategie. „Strategie je povšechné vedení války na celém válečném jevišti.“ „Strategie je využití bitev k účelu války.“ „Strategie je soustava výpomocí“ atd. atd.

Nechci se pouštět do definování pojmu strategie a stavět definici v čelo svých dnešních úvah. Chci postupovat spíše cestou syntetickou; ukázati na příkladech, jak se mohla vésti válka dříve a jak se musí vésti dnes. Co z toho vyplyne pro pojem strategie, podá se nám tím samo sebou.

Účelem války bylo vždy nakonec zjednatí mír, neboť mír jest stav normální, válka abnormální. Zjednatí mír, tím myslím zjednatí takové mírové podmínky, aby se národu (nebo řečneme státu) lépe dařilo po válce než před válkou. Válka je stupeň ve vývoji — nechci říci pokroku — národa nebo státu, jen epizodou mírového

*) Předneseno na valné hromadě VÚV 15. května 1928.

Poznámka redakce. Redakce Vojenských rozhledů uveřejňující tuto přednášku připomíná, že jí budou vítány příspěvky i jiných autorů o tomto těžkém a složitém problému, na jehož řešení mohou se vyskytnouti názory velmi různé, ba i protichůdné.